

Úvod

Těchto Sedm okének do dějin obce Lhota vzniklo díky historikovi Mgr. Martinovi Hůrkovi z Oblastního muzea Praha-východ, Brandýs nad Labem-Stará Boleslav.

Velké poděkování patří vám všem, kteří se s námi dělíte o své rodinné příběhy, vzpomínky a fotografie.

Jedním z okének jsou vzpomínky paní Dagmar Gruberové na její dětství prožité v Lesně.

Poděkování patří paní Ivaně Kratochvílové, která vaše vzpomínky zaznamenává a shromažďuje vámi poskytnuté materiály.

Ať se Vám prvních sedm okének líbí a snad brzy vzniknou další okénka.

Radka Kratochvílová, starostka obce Lhota

Počátky Lhoty

(polovina 14. století)

Založení vsi Lhota můžeme klást do doby kolem poloviny 14. století. Tehdy probíhala poslední vlna středověké kolonizace. Během ní byly dosídlovány i oblasti uvnitř či přímo v jádru Čech, které z různých příčin dosud zůstávaly neosídlené (viz např. části dnešního Klánovického lesa, části Černokostecka, ale také okolí Sadské nebo právě Staré Boleslavi).

Nacházíme se v prastaré sídelní oblasti, kde mnoho osad žilo svým životem již hluboko v raném středověku (např. Stará Boleslav, Lysá nad Labem, ale i menší obce jako Dřísy). Počátkem 14. století

Proces založení vsi: smlouva, vyklučení plochy, stavba domu (iluminace z tzv. Sachsenspiegela, 13. století, SLUB Drážďany).

zde přesto stále ještě zůstávaly rozsáhlé plochy, které na své obyvatele teprve čekaly. V našem případě hovoříme o okraji lesního komplexu, který obklopoval a obklopuje Starou Boleslav. Kromě Lhoty se to týká kupříkladu i sousedního Hlavence, který mohl vzniknout v podobné době jako Lhota, a patrně i Újezda či Újezdce, který bude jen o něco málo starší než obě zmíněné vsi.

Již názvy zdejších obcí leccos napoví. Původ názvu Hlavenec hledejme

v odvozenině od názvu Hlavno. Lze říci, že Hlavenec byl osídlen z jednoho či druhého Hlavna, resp. patrně z popudu jejich majitelů (odkud přišli konkrétní osadníci, nevíme). Název znamená vlastně Malé Hlavno. Obdobných případů, kdy z původní jádrové vsi vznikla ještě ve středověku nová, máme v pražském okolí celou řadu (např. Nehvizdy – Nehvizdky, Zápy – Zápce [dnes zaniklé], Veleň – Velenec [dnes zaniklý]). Z logiky věci první v párech uváděné obce musí být starší.

Termínem Újezd se ve středověku obvykle označovalo zalesněné, bažinaté či jinak přírodně výrazné, málo osídlené území často v držbě církve nebo drobného feudála. Tato území se vymezovala pomocí „objíždky“ koňmo (proto „Újezd“). V rámci osídlování území pak vznikala jedna či více vesnic. Někdy se termín odrazil i v názvu vsi ležící na takto vymezeném území. A to je případ našeho zaniklého Újezdce.

Název Lhota je odkazem na „lhótu“ (lhůtu), tedy „polehčení“ od platby peněžních poplatků i naturálních dávek vrchnosti. Tyto úlevy obdrželi osadníci nově zakládané vesnice, aby byli schopni „rozjet“ svá hospodářství. Lhoty byly zakládány až ve 13. a 14. století, tedy v době, kdy lepší polohy byly již dávno zabrány. Lhoty tudíž často leží na tzv. marginálních půdách, tedy okrajových oblastech s horšími zemědělskými možnostmi. Noví osadníci organizovaní lokátorem (středověkým developerem) na místo budoucí vsi přišli zpravidla na jaře. Postavili si provizorní přístřešky a měli půl roku (než přijde zima) na to, zřídit si regulérní domy. Současně zřizovali pole, pastviny. Ani další roky nebyvaly snadné.

Vyměřování nově zakládané vsi pomocí provazce (iluminace z Bible Václava IV., konec 14. století, Rakouská národní knihovna ve Vídni).

Pod naší Lhotou se nachází štěrkopísčité podloží. Obec leží v rovině při kraji rozlehlého lesa. Pro klasické zemědělství je to značně riziková oblast – zejména kvůli vodní nestabilitě (značné výkyvy). Středověký zemědělec se s takovou situací musel naučit zacházet. Ves nemohla být zcela závislá na obilnářství, ale musely se uplatnit i jiné způsoby, jak si opatřit potravu (např. větší diverzita plodin, pastevectví, využití lesa, rybaření v Labi). I tak, pokud přišel nepříznivý rok, zásoby asi nebyly tak velké jako u jiných vesnic. Mít v záloze „lhůtu“ pro první roky přišlo jistě vhod.

Názvy všech tří jmenovaných obcí svým způsobem souvisejí s kolonizací, tedy osídlováním posledních volných míst v již zasídlené krajině.

Geologická mapa okolí Lhoty, 1 : 50 000
(upraveno dle Česká geologická služba,
<https://mapy.geology.cz/geocr50>).

Středověký gotický klíč „ze Lhoty“, odevzdán
do brandýského muzea roku 1937 (Oblastní
muzeum Praha-východ)

Úvahy o zřízení mýta ve Lhotě (1597)

Na počátku roku 1597 se ve Staré Boleslavi bydlící forštmistr místních lesů Ondřej Fuktyc obrátil na královskou komoru (v podstatě nadřízený orgán brandýského panství) ve věci zřízení mýta. Hovoří o tom dva dopisy, respektive jejich opisy, z kanceláře České královské komory - první s datem 25. ledna 1597 určený forštmistrovi jako odpověď na jeho předešlou iniciativu a druhý zasláný téhož dne brandýskému hejtmanovi Kašparu z Milštejna. V něm čteme: „Urozený pane hejtmane, příteli náš milý, píše nám J[eho] M[ilosti] C[ísařské] forštmistr panství brandejského Vondřej Fuktyc, že by v jednom místě u vsi Lhoty lidem poddaným J[eho] M[ilosti] C[ísařské] panství náležitým mejto udělati a něco dříví uprodati mohl, žádajíc, aby proti tomu od vás dle přípovědi vaší některými pacholci fedrován byl...“. Položme si dvě otázky.

Jak to s mýtem a jeho ustavením dopadlo? Nevíme. Pokud bylo nakonec zřízeno, zaniklo zanedlouho během zmatků třicetileté války.

Které místo bylo pro mýto zamýšleno? V obou dopisech se současně zmiňuje možnost prodat dříví získané při zřizování mýta. Zjevně forštmistr plánoval za pomoci od panství půjčených pacholků vykácet část lesa, v daném prostoru zřídit zařízení mýta a zbylé dřevo prodat. Ve druhém dopise se píše, že mýto mělo stát „v jednom místě u vsi Lhoty“, v prvním pak „v místě jednom blíž vsi Lhoty“. Uvažované místo tak lze hledat pravděpodobně v prostoru jižně od obce při původní lesní cestě ze Lhoty do Staré Boleslavi.

Není bez zajímavosti, že forštmistr Ondřej Fuktyc dostal od Rudolfa II. o rok později (1598) darem grunt ve Lhotě (pozdější statek Houšteckých čp. 6), který však obratem prodal Melicharu Spálenému.

Lhotecké lesní cesty (foto Ivana Kratochvílová, 2020).

Ukázka vyobrazení mýtné závory v Českém Brodě, po pol. 19. století (pohlednice, archiv autora).

Prameny a literatura:

Národní archiv, Stará manipulace, i. č. 276, sign. B 94/149, Zřízení cla u vsi Lhota (1597).

Justin Václav PRÁŠEK, *Brandejs nad Labem. Město, panství i okres, III. díl*, Brandýs nad Labem 1913, s. 489.

Lhota kolem třicetileté války

(16. – 17. století)

Řadu informací o podobě vsi Lhota těsně před nejkrutější válkou našich dějin, válkou třicetiletou (1618-1648), nám přináší pramen vzniklý paradoxně až po jejím skončení. Jedná se o urbář brandýského panství z roku 1651. V této době bychom ve Lhotě ovšem již nikoho živého nenalezli. Během války do poslední usedlosti zanikla. V urbáři z roku 1651 přesto čteme jména majitelů jednotlivých usedlostí včetně výčtů povinností, které jsou s jejich držbou spojeny. Tato jména i povinnosti zachycují stav z doby předválečné. Snad úředník, který urbář vyhotovil, hodlal zachovat alespoň právní kontinuitu jednotlivých gruntů, které jistě byly v troskách ještě patrné. Údaje nejen o jménech gruntů, ale především o povinnostech s nimi spojených tak bylo možno využít při případném budoucím znovuosídlení, k němuž nakonec záhy došlo.

Struktura zápisu je následující. Každá usedlost je označena dvěma jmény jejích držitelů z doby před třicetiletou válkou (či na jejím počátku). Nejprve vidíme jméno nejstaršího úředníkovi známého majitele (úředník čerpal patrně z pozemkových knih a jiných vrchnostenských písemností). Toto jméno prakticky u všech usedlostí zachycuje majitele, kteří usedlost nabyli v 80. letech 16. století (víme to díky srovnání s údaji, které „vysosal“ z pozemkových knih historik J. V. Prášek a publikoval v třetím díle své práce „Brandejs nad Labem. Město, panství i okres“). Druhé jméno pak označuje posledního majitele usedlosti před jejím zpusnutím. Zde se pohybujeme na počátku 17. století. Dále následují velikost polností a povinné odvody, kterými byla usedlost zatížena. Platby z usedlosti probíhaly 2x ročně (na sv. Jiří a sv. Havla). Původní robotní povinnost žnout na panském byla snad někdy nedlouho před vypuknutím třicetileté války převedena na plat v podobě tzv. ženných peněz (lze předpokládat, že si poddaní již koncem 16. století mohli vybrat: buď zaplatí nebo musí o žních přijít robotovat). Ženné peníze se platili 1x ročně, a to na sv. Havla. Nakonec o stejném svátku museli odevzdat předepsaný počet slepic. Seřadme si grunty dle velikosti polností.

Šťastnej, posledně Pavel Novák

0,5 lánu polností a 3 louky, odvádí 2x ročně po 50 groších, ženné peníze 16 grošů, 3 slepice

Šimon Buršův, posledně Jan Šarbot

0,5 lánu polností a 2 louky, odvádí 2x ročně po 45 groších, ženné peníze 16 grošů, 3 slepice

Jan Malík, posledně Bartoň Řezáč

0,5 lánu polností a 1 louka, odvádí 2x ročně po 44 groších, ženné peníze 16 grošů, 3 slepice

Václav Novák, posledně Šimon Novotný

0,5 lánu polností a 2 louky, odvádí 2x ročně po 42 groších, ženné peníze 16 grošů, 3 slepice

Johana krčmářka, posledně Michal Spálenej

0,5 lánu polností a (?) louky, odvádí 2x ročně po 40 groších, ženné peníze 16 grošů, 5 slepic

Jíra Matějků, posledně Václav Matějka

0,5 lánu polností a 1 louka, odvádí 2x ročně po 38 groších, ženné peníze 16 grošů, 3 slepice

Johana krčmářka, posledně Václav Housenka

0,5 lánu polností a 1 louka, odvádí 2x ročně po 38 groších, ženné peníze 16 grošů, 3 slepice

Matěj Dupa, posledně Jiří Dupa

0,375 lánu polností a 3 louky, odvádí 2x ročně po 45 groších, ženné peníze 8 grošů, 2 slepice

Kubíček Houska, posledně Jakub Fousek

0,25 lánu polností a 3 louky, odvádí 2x ročně po 28 groších, ženné peníze 8 grošů, 2 slepice

V urbáři jsou uvedeny i následující povinnosti poddaných z doby před třicetiletou válkou. Nyní citujme doslovně:

„V té vsi jest krčma svobodná 1

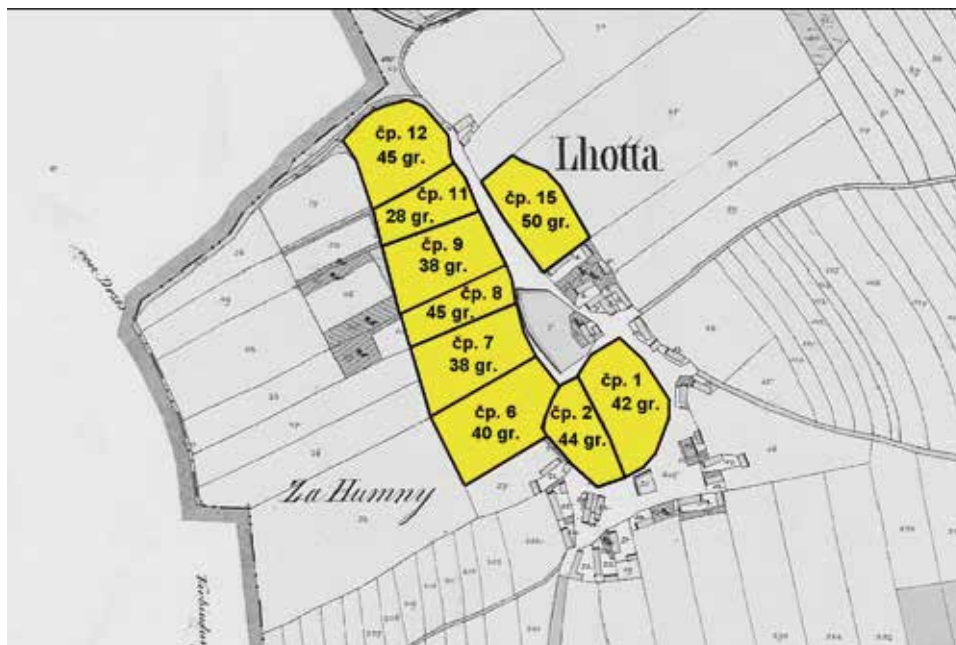
Všecky nadepsaní lidé z též vsi povinni jsou na louce v Zadních Přerytinách seno roztřásati každé rok kolikrát by toho koliv potřeba byla.

Tíž lidé povinni jsou na mostě skorkovském, když by se koliv opravoval, aneb toho potřeba byla, koly bíti.

Také tíž lidé povinni jsou k vopravování stavu u mlýna skorkovského, když by toho koliv potřeba byla sutinu anebo chvojí voziti.

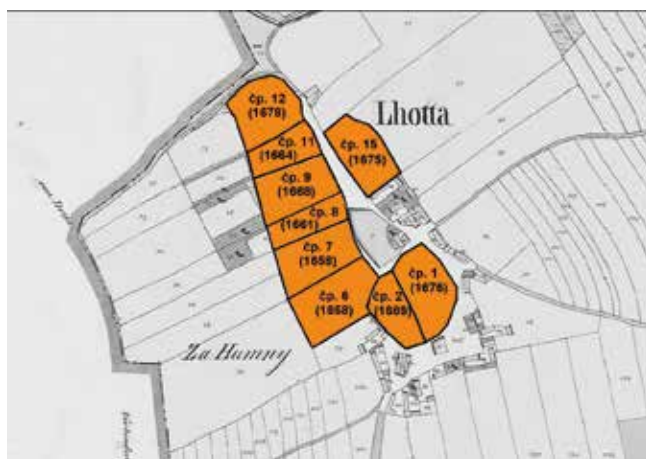
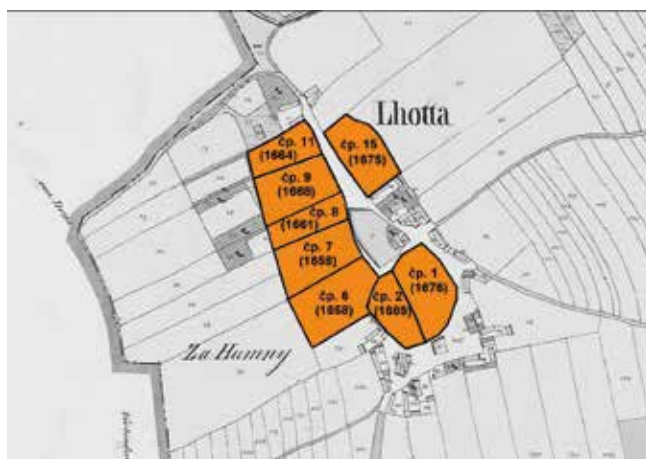
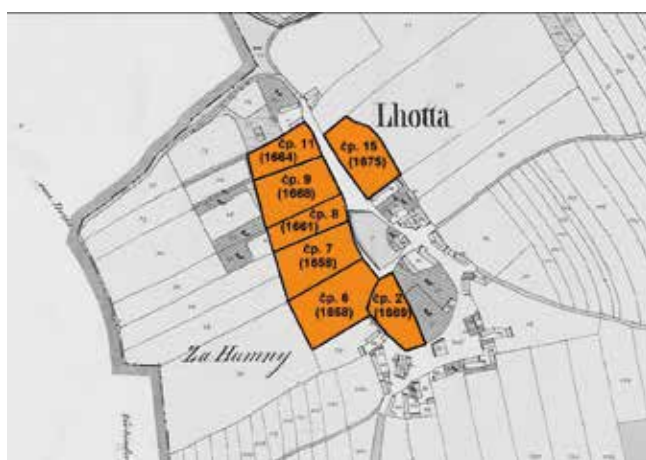
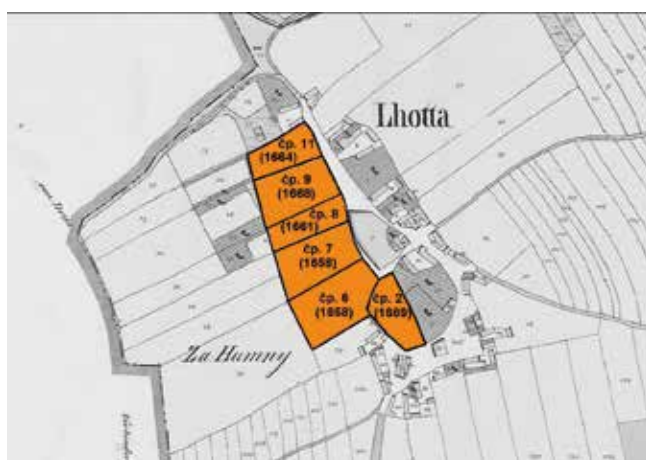
Při té vsi jest louka veliká slove v Perném, kterouž někdy hajní užívali. Ta potom jest byla nájemníku konětopskému pronajata a nyní se pro dobytky J[eho] M[ilosti] C[ísařské] klidí.“

Rozebereme-li si v urbáři zachycené údaje, vysvitne nám obraz vsi Lhota z doby přelomu 16. a 17. století. Ve vsi se tehdy nacházelo 9 usedlostí, což Lhotu řadí mezi spíše menší vsi. Kromě dvou usedlostí všechny ostatní byly drženy polosedláky (i ony dvě menší nebyly nijak fatálně malé a mohly poskytovat slušnou obživu). Sociálně se tedy jednalo o velmi homogenní obec. Lze předpokládat, že při vyměřování vsi osadníci obdrželi obdobně velké pozemky. K alespoň počáteční „rovnosti“ obyvatel přispívala i neexistence výrazného centrálního místa jako u vsi se sídli drobné šlechty (tvrze), privilegovanými dvory (např. měšťanů, svobodníků apod.), sídly církevní správy (fary). Za svým způsobem jediné centrum Lhoty před třicetiletou válkou bychom mohli považovat hospodu neboli krčmu. Dle označení majitelky „Johana krčmářka“ jistě existovala na svém místě již v 80. letech 16. století, a to v areálu dnešního čp. 6 (majitelka je v urbáři označena jako „Johana krčmářka“, v díle J. V. Práška jako „Johanka Pavlova“, jedná se však o jednu a tutéž ženu). Johana krčmářka byla ve své době, tj. v 80. letech 16. století, patrně nejbohatším obyvatelem obce. Vlastnila totiž i areál dnešního čp. 9. Jak k oběma majetkům přišla, nevíme. Snad byla vdovou po předešlém držiteli.

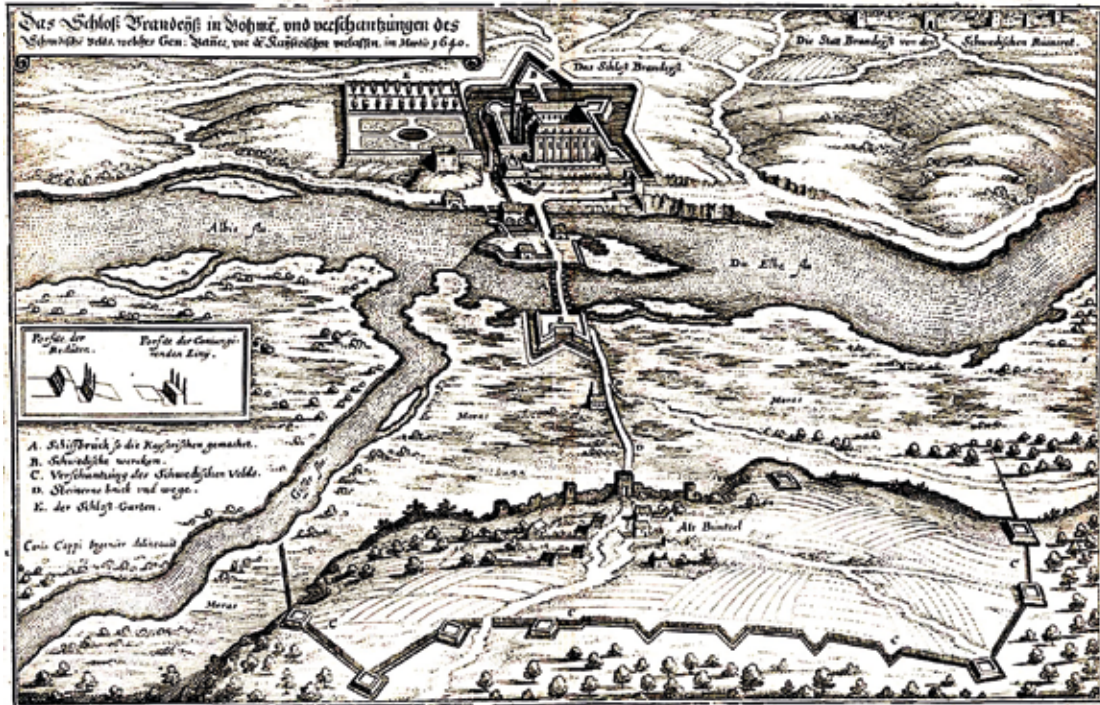
Lhota před třicetiletou válkou (volná rekonstrukce na základě map stabilního katastru).

Využijme usilovné práce historika J. V. Práška, kterému se podařilo dle pozemkových knih sestavit souvislou řadu majitelů původních devíti lhoteckých gruntů od 80. let 16. století až do počátku 20. století, a zkusme staré, předbělohorské lhotecké usedlosti zakreslit do nejstarších přesných (katastrálních) map z roku 1842 (viz vyobrazení). Vidíme selské grunty seřazené jeden vedle druhého po dvou stranách „návsí“ jakoby do písmene „L“. Na protilehlé delší „návesní“ straně se nachází pouze

Postupná obnova Lhoty po třicetileté válce (rekonstrukce na podkladě map stabilního katastru).

jeden grunt (zato se z něho odvádělo nejvíce peněz, a to dvakrát ročně plných 50 grošů). „Naše“ centrální místo – hospoda (krčma) – se nachází za návesním rybníčkem v klínu onoho písmene „L“. Dané schéma gruntů musíme brát velmi obecně a s rezervou, neboť kontinuitu hranic pozemků z doby předbělohorské nemůžeme nijak ověřit. Spíše lze očekávat, že původnímu stavu zcela odpovídat nebude (především u čp. 1 a 2 se lze domnívat, že za těmito usedlostmi nemusela původně být obecní cesta či plácek, ale že na zadní trakty daných dvorů mohla přímo navazovat jejich pole).

Cappiho plán švédského tábora u Staré Boleslavi, po 1640 (Oblastní muzeum Praha-východ, tisk z díla M. Meriana „*Topographiae Bohemiae...*“).

Dle dostupných údajů jak z Prášкова díla, tak urbáře z roku 1651 se zdá, že lhotecké grunty nemusely zaniknout během války naráz v jeden okamžik, ale že jejich pustnutí mohlo být postupné.

Jak postupovala poválečná obnova? V berní rule roku 1654 je stále ještě celá ves vedena jako pustá. První grunty se začaly obnovovat roku 1658 (čp. 6 a sousední čp. 7). Provoz dalších obnovovaných usedlostí se pak rozbíhal v následujících letech: 1661 (čp. 8), 1664 (čp. 11), 1668 (čp. 9), 1669 (čp. 2), 1675 (čp. 15), 1676 (čp. 1). Obnova všech původních devíti gruntů byla dokončena roku 1678 osazením poslední usedlosti v řadě (čp. 12).

Prameny a literatura:

Státní oblastní archiv v Praze, Velkostatek Brandýs n. L., Urbář brandýského panství (1651), i. č. 5931.
Justin Václav PRÁŠEK, *Brandejs nad Labem. Město, panství i okres, III. díl*, Brandýs nad Labem 1913, s. 488-491.

Co vyčteme z map stabilního katastru?

(1842)

Mapy stabilního katastru jsou nejstaršími skutečně přesnými mapami, které zachytily celé území našeho státu. Vznikaly v 1. polovině 19. století pro každou obec kvůli efektivnějšímu stanovování pozemkové daně. Mapy Lhoty jsou datovány rokem 1842 a jsou dostupné na webových stránkách archivu ČÚZK (viz zde archivnimapy.cuzk.cz).

Brána čp. 1.

Pro nás jsou tyto mapy cenné z několika důvodů. Povězte si o dvou nejdůležitějších.

Za prvé zachycují české vesnice v podobě ještě před jejich proměnou spojenou se stavebním boomem v návaznosti na průmyslovou revoluci a změny nastalé po polovině 19. století, kdy se z feudálního „poddaného“ stal „občan“ státu. Na mapách stabilního katastru tak ještě můžeme snadno rozlišit

Zděná černá kuchyně po zboření domu čp. 12.

Zachovalá roubená konstrukce při čp. 9.

původní jádro vsi, jak se utvořilo před mnoha staletími. Narušeno či spíše doplněno bývá jen několika málo stavbami, které mívají svůj původ buď v dělení velkých statků mezi více synů, nebo v chudinské zástavbě (často na obecních pozemcích), která vznikala přibližně od doby vlády Marie Terezie (1740-1780), kdy postupně nastával větší populační růst. Od pozdního středověku až do poloviny 19. století existovala velká míra stability podoby venkovských sídel, kterou mohla narušit většinou jen katastrofa v podobě války, příp. extrémní změny přírodních podmínek. A to je právě případ Lhoty. Můžeme tedy říci, že podoba Lhoty na stabilním katastru odpovídá minimálně schématu

obce z doby její obnovy po třicetileté válce, tj. z konce 17. století.

Za druhé jsou stavby budov vyznačeny dvěma barvami (červenou a žlutou), které mají svůj smysl (žlutá = objekty ze „spalného“ materiálu, tj. především dřevo, došky, červená = objekty z „nespalného“ materiálu, tj. kámen, případně cihla). Lhota je celá žlutá, v porovnání s ostatními obcemi až nezvykle žlutá. Obce jako Čechelice, obě Hlavna nebo Hlavenec mají zcela jiné „zabarvení“. V nich jsou ze „spalného“ materiálu především hospodářské objekty (zejména stodoly), ve Lhotě však velký podíl dřeva byl

Dvůr čp. 7.

i prakticky na všech obytných budovách. Vysvětlení je jednoduché, souvisí to především s dostupností či nedostupností stavebních materiálů, tj. kamene či dřeva. Pro stavby ve venkovském prostředí se většinou bral kámen z nejbližšího okolí obce (pokud k tomu byly geologické podmínky, což na většině území ano, tak skoro každá obec má někde v okolí místo, kde se v minulosti, byť třeba jen v drobných lůmcích, dobýval kámen na stavbu domků v obci). Těžba jinde a dovoz by stavbu prodražil. Dalším faktorem pro volbu dřeva bývaly i lepší tepelně-klimatické podmínky v interiéru domu ze dřeva než z kamene. To je také důvod, proč i u jinak kamenných obydlí byla světnice (hlavní obytná místnost) často roubená. Zejména to platí ve vlhčích oblastech či v oblastech, kde hrozí vztlínání vody např. při jarním tání sněhů.

Dvůr čp. 49.

Lhota má specifické geologické podloží a umístění v krajině. Na štěrkopiscích ležící Lhotě s relativní dostupností dřeva se zkrátka daná venkovská architektura ze spalných materiálů jevila jako výhodnější. Lhotu můžeme srovnávat např. s Borkem nebo Křenkem, které mají podobné geologické podmínky i krajinné umístění. Na mapách stabilního katastru jsou rovněž „celé“ žluté. Naprosto opačnou situaci bychom často našli na levém břehu Labe, kde se od Kostelce nad Labem po Český Brod táhne oblast se slavnou tradicí těžby pískovce sahající hluboko do středověku (z této oblasti se dováželo množství kamene již na stavby gotické Prahy jako chrám sv. Víta, Karlův most a další). Podíváme-li se třeba na trojlístek obcí Zápy, Ostrov a Stránka, pak zde nenajdeme ani jeden žlutý objekt, i všechny stodoly jsou kamenné (tamní mapy vznikly jen o rok dříve než v případě Lhoty)

*Mapa stabilního katastru, 1842
(Ústřední archiv zeměměřičství a katastru, <https://archivnimapy.cuzk.cz>).*

Prameny a literatura:

Mapy stabilního katastru, Ústřední archiv zeměměřičství a katastru, <https://archivnimapy.cuzk.cz> (cit. 11. 11. 2020).

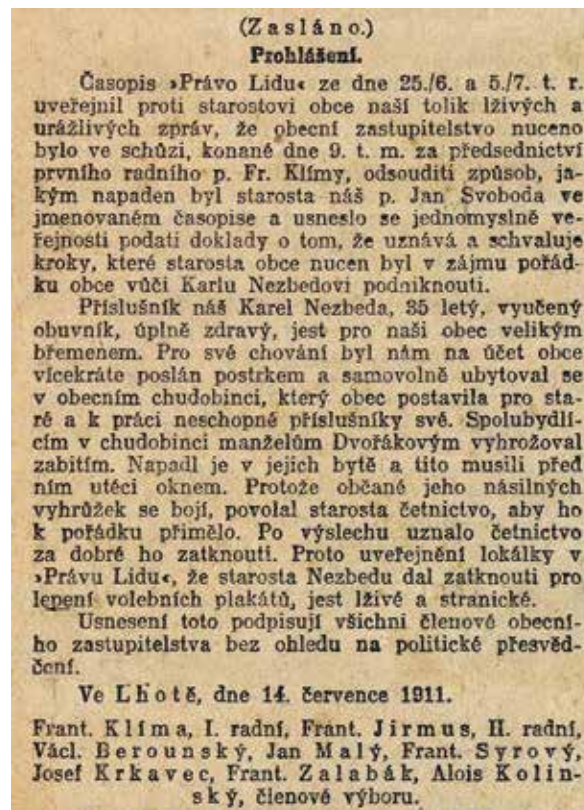
Lhota v novinách před sto léty

(1893 - 1920)

Pátrání po minulosti Lhoty ve středověku, novověku, ale i moderní době znesnadňuje především její název. V nadregionálních pramenech je skoro nemožné vyhledat tu správnou Lhotu. Badatel se musí orientovat dle kontextu, dle zmínek o okolních vsích. Podobný problém nastává, pokud se budeme chtít podívat na obec a její obyvatele optikou novin a jiných periodik. Zde nám ovšem pomáhá např. uvádění pošty („Lhota, p. Dřísy“) či někdy uváděné upřesnění názvu („nad Labem“, „u Brandýsa“ apod.). Co jsme tedy v novinách o Lhotě před sto lety vyčetli? Více viz níže. Jen malá poznámka: články nemůžeme brát zcela doslova, jsou psány z pohledu a v zájmu jejich autorů.

Okresní výstava národopisná, ovocnická, plodinová a zelinářská v Brandýse n. Lab.

... Zelinářství nebylo tak na výstavě zastoupeno, jak by toho ohromný rozsah, v jakémž se zelinářství v půli okresu pěstuje, zasluhoval. Ohromné hlavy zelí vystavili pouze p. Řezáč ze Záryb, Houštecký a Zalabák ze Lhoty a Průcha ze Dřís. Zelí lhotecké pro svoji bělost a varčlivost až za hranicemi Čech požívá chvalné pověsti. Světoznámá hlavnovská cibule hojně obelána byla v pletních i kusech z Hlaven, Lhoty, Dřís, Záryb a Kozel. Ohromný vzrůst její a zlatožlutá neb červeněžlutá barva byly velmi nápadny. Cibule tato pro svoji výtečnou jakost a krásnou barvu velmi je hledána v celé západní Evropě, ano i v Americe. (Národní listy, 1893, roč. 33, č. 270 z 29. září, s. 5)

Výstřížek z periodika „Právo lidu“ z roku 1911
vlepený do dobové knihy protokolů
ze schůzí obecního zastupitelstva.

Ohně na venkově

... Odpoledne téhož dne [čtvrtek 24. srpna 1905] vypukl oheň ve stodole při statku čp. 6 ve Lhotě u Brandýsa n. L. a zničil kryt budovy, dále 200 mandelů žita, 35 mandelů pšenice, 16 mandelů ječmene, 45 mandelů ovsa, 80 metráků cibule, dále 3 vozy, ruční řezačku, mlýnek a mlátičku. Postiženému rolníku, p. Ant. Houšteckému způsobena škoda 5 500 korun. Dále shořelo v téže stodole množství obilí, jež tam měli uloženo domkáři Frant. Kastner, Frant. Špaček, Jan Kopecký, Ant. Žížka a železniční hlídač Frant. Frydrych. Ze jmenovaných nebyl nikdo pojištěn, toliko p. Houštecký na budovu v částce 2 000 korun. K tlumení ohně dostavily se hasičské sbory ze Lhoty, Křenku a Dřís...“ (Národní listy, 1905, roč. 45, č. 235 z 27. srpna, s. 3)

Úmrtí

Ve Lhotě u Dřís zemřela po dlouhé a trapné nemoci v mladistvém věku 19 roků v sobotu 10. července sl. Slávinka Cerhova. Pohřeb konal se včera v pondělí o 10. hodině dopolední za četné účasti obecnstva... (Venkov, 1915, roč. 10, č. 167 z 13. července, s. 8)

Vzorná obec

Jest jí bezesporu Lhota u Brandýsa n. Lab. Soudíme tak z těchto dat: Vlastenecko-dobročinná obec Baráčníků ve Lhotě darovala na vánoční nadílku žáků školy ve Věžovaté Pláni 15 korun, na okresní sirotčinec v Nedomicích 15 korun. Krejcarový spolek ve jmenované obci dovršil letos 15. rok svého trvání. Od něho dostává všecko žactvo školy lhotecké knihy i všecky potřeby školní zdarma. Vydání za 15 let činí 3.360 korun. Čtenářsko-ochotnická beseda Vlastimil má knihovnu, na kterou by mohla býti hrda každá veliká, bohatá vesnice. Čítá přes 300 vázaných knih. Nejlepší díla naší i cizí literatury. Do Lhoty dochází 12 výtisků denních a přes 40 výtisků týdenních novin. V obci jest dobře secvičený, potřebným nářadím opatřený sbor. Obec má chudobinec, požadavkům nové doby úplně vyhovující. Před několika lety bylo provedeno odvodnění katastru lhoteckého společně s družstvem hlavnovským nákladem 30.000 korun. Roku 1913 byla postavena silnice obcí; stála 28.000 korun. V obci vysázeno 140 šlechtěných krásných stromků. Připojení na elektrickou centrálu v Dražicích bylo překaženo jen válkou. Jméno obce jest nepatrné – dluh téměř žádný. Výlohy hradí se obecní přírážkou. Tak vyhlíží malá, ani ne 60 čísel čítající obec, kde vládne svornost a plné pochopení důležitosti samosprávy. – Nelze než si přát, aby každá naše česká ves byla Lhotou od Brandýsa n. Lab. (Škola našeho venkova, 1915, roč. 20, č. 2, s. 66-67)

10 kusů selat

6 až 8týdních, plemene velkoyorkshirského, 2krát v roce proti července očkované, se zárukou levně prodá Jan Svoboda, rolník, Lhota 7, p. Dřísy. (Venkov, 1917, roč. 12, č. 266 z 9. listopadu, s. 10)

Prodám pár hříbat

Dvouletá, světlí hnědáci. M. Berounská, Lhota, p. Dřísy (Venkov, 1920, roč. 15, č. 168 z 18. července, s. 15)

Otisk obecního razítka, 1914.

Otisk razítka Baráčníků, 1912.

Otisk razítka obecní knihovny, po 1923.

Otisk razítka spolku Vlastimil, po 1905.

Ochutnávka historického pramene – baráčnické protokoly

(1909)

Číst si v originálních starých zápisech, které se týkají obce Lhota, můžete i vy sami z pohodlí domova. Instituce i badatelé se postupně snaží významné původní písemné prameny zpřístupnit online. V případě Lhoty velmi poděkujeme paní Libuši Švecové, roz. Kettnerové, původem z Borku, která spoustu především pro genealogy (tvůrce rodokmenů) užitečných pramenů zpracovala a přepsala (viz lhotanadlabem.estranky.cz). Na uvedených stránkách si lze prohlédnout i několik historických fotografií.

Jiným zdrojem jsou digitalizační počiny státních archivů. Pro Lhotu má důležitost především stránka Státního oblastního archivu v Praze (viz ebadatelna.soapraha.cz/pages/SearchArchivaliePage). Zde stačí do kolonky lokalita zadat název obce, následně se vypíše již digitalizované archiválie. Prozatím nejstarším pramenem, který na těchto stránkách naleznete, je urbář brandýského panství z roku 1651, který ovšem obsahuje údaje z doby o cca 50 let starší. Dále jsou na tomto webu zpřístupněny kompletní unikátní kronika rodiny Houšteckých (1756-1905), pamětní zápisky Antonína Svobody (1792-1794), poměrně zubem času poškozené soupisy poddaných brandýského panství z let 1700 a 1704, ale také prameny mladší jako zápisy ze schůzí lhoteckých baráčníků (1909-1915). Výňatek z tohoto dokumentu si níže uvedme jako malou ochutnávku a impuls k dalšímu studium. Začneme hned prvním záznamem v příslušné knize protokolů.

„Protokol o sezení baráčníků obce lhotecké dne 8. ledna roku 1909, které se konalo v krčmě souseda Josefa Salače v Borku.

Po sejítí sousedů uvítal rychtář Karel Slíva přítomné sousedy a zahájil sezení následujícím pořadem:

- 1) Čtení zápisníku o ustavující valné hromadě.

Zápisník byl přečten, od přítomných sousedů schválen a sousem Antonínem Herginem a Václavem Rampouskem podepsán.

- 2) Usnesení ohledně bálu baráčnického.

Sousedí se usnesli, aby byly objednány pozvánky dle vzoru pozvánek sousedů staroměstských. Vstup 2 koruny.

Dále bylo ujednáno, že při bálu baráčnických má účinkovat hudba souseda Vladyky.

- 3) Čistý výnos se věnuje pro české dívky v Podrudohoří.

Hlasovali pro ten účel sousedí lhotecký.

- 4) Přijímání sousedů za souseda do naší obce baráčnické byv usedlým sousem Václav Herclík a přihlásil se sousem Josef Salač.

Po přečtení regulí přihlášení sousedí složili slib na právo rychtářské, že vše řádně a správně činiti budou, co regule předpisují.

Na to sousem rychtář s ponaučením poděkoval přítomným za hojnou návštěvu, svým rychtářským právem sezení za zpěvu „Kde domov můj“ ukončil.

*Jan Berounský,
t. č. syndikus“*

Sjezd Baráčníků ve Lhotě, 1910.

Lhotečtí Baráčníci.

Lhotečtí Baráčníci.

Lesno. Vzpomínky pamětnice

(30. – 40. léta 20. století)

Svět kolem nás se rychle mění. Zachytit lidi, jejich činnost a dílo formou psaných vzpomínek (pamětí) je jednou z mála možností, jak tyto lidi a jejich skutky nechat „žít“ i dávno po jejich odchodu z tohoto světa. Ani tolik nevadí, že se představy zaznamenané často s odstupem mnoha desetiletí nutně od skutečnosti v lecčems liší. S tím zkrátka musíme počítat a ověřovat z více zdrojů. I kdyby se příliš nelišily, každý z nás si při čtení textu vybaví a představí něco jiného. Každý v mysli vidí „vzpomínku“ založenou na svých zkušenostech, což je obecný „problém“ dějepisectví. Buďme však vděční za každý takový počin! Jedním z nich je i vzpomínka Dagmar Gruberové, roz. Nezbedové na rekreační areál Lesno sepsaná v listopadu 2013. Originální text je delší a obsahuje četné odbočky, pro potřeby nynější publikace byl z prostorových důvodů zkrácen (krácení je vždy vyznačeno třemi tečkami).

„Je podzim a já chodím se psem na procházku a mám čas na přemýšlení. Jdu Borovou ulicí. Vidím, že na penzionu je nový nápis: „Hotel Bor“. O několik metrů dál je dům Ireny Langové. Ten má oplocení původní, jaké kdysi bylo okolo celého objektu. Na pozemku, který kdysi byl vlastně „Lesno“, je postaveno asi čtyři nebo pět domů. Myslím na milostpaní Václavíkovou, na její děti, na všechny lidi, kteří tam kdysi ve třicátých a čtyřicátých letech minulého století žili. Jsem vlastně poslední žijící člověk ve Lhotě, který tam kdysi žil...

Milostpaní s rodinou bydlela v hlavní budově v prvním patře. K Lesnu patřila ještě chata, která byla vedle Kadaníkových (Brůhovi). Celou válku v té chatě bydleli Špačkovi – museli utéct z Prahy před pronásledováním Němci. Špačkovi byli vlastenci. Měli syna Přemysla a v roce 1944 se jim narodila dcera Libuše...

Milostpaní se jmenovala Otýlie, syn byl Miloslav a dcera Dagmar. Ta byla mojí kmotrou a jméno mám tedy po ní. Míla se ženil asi v roce 1942 a Dáša v roce 1943. Byla jsem na obou svatbách za družičku. Míla si vzal za ženu Jarmilu Dvořákovou ze Lhoty...

Můj táta byl zaměstnán v hotelu jako číšník a měl tam velice výhodné postavení. Byl oblíbený nejen u milostpaní, a Mílovi byl docela dobrým kamarádem, ale i ostatní zaměstnanci ho měli rádi. Já jsem se narodila v době, když naši bydleli v jednom pokoji v „Penzionu“, ale narodila jsem se u babičky v chudobinci. V křestním listě mám ovšem místo narození v Lesně...

Číšník Emil Nezbeda, na fotografii stojící.

Milostpaní Václavíková.

V roce 1945, po válce, se z chaty vystěhovali Špačkovi do pohraničí a do chaty se nastěhovala milostpaní, aby uvolnila byt v hlavní budově pro Mílu s rodinou. Bydlela tam potom skoro do smrti. S odstupem těch let si asi život v Lesně za mého dětství trochu idealizuji. Ale ráda vzpomínám, protože se mně to všechno zdálo takové poklidné, bez hádek, bez „buzerování“, beze všeho zlého. Ženské pomáhaly v kuchyni, praly prádlo, a vždycky jsem slyšela, že si zpívaly a chechtaly se. Uklízely pokoje a jídelny a nikdy jsem

neslyšela, že by se hádaly. Ve velkém sále bylo jeviště, kde se hrálo divadlo, pořádaly se zábavy a v zimě plesy. Hoteloví hosté přijížděli od jara do podzimu, v zimě velmi málo. Plesy byly pořádány pro místní – pro Lhoťáky. Také personál byl najímán ve větším množství od jara do zimy. V kuchyni byla nastálo zaměstnána kuchařka Julia Lešková. Byla to manželka tátova bratrance, který přišel ve válce o život, ale nevím, jak. Měla jsem ji moc ráda. Po válce zmizela někde v pohraničí, myslím, že u Ústí nad Labem...

Některé vily, postavené okolo Lesna, byly postaveny jako letní byty pro pražské prominenty. Různí továrníci a bankéři se jezdili schovávat do lhoteckých lesů! Dobrá polovina to byli židé, kteří se stravovali v Lesně. Ale také tady sportovali. V Lesně byly volejbalové a tenisové kurty, také bazén, kulečníky, kuželníky atd.

Prádlo se pralo v prádelně, kde byla ruční ždímačka a byl tam také mandl. Sušilo se v lese, v místech, kde stojí dům Langových. Tam byla taková dřevěná bouda, kde byly uschovány šňůry, kolíčky, bidla na podepření šňůr, koše na prádlo atd. Také plochý vozík, na kterém se převáželo prádlo v koších a pravidelně já.

Lesní pension a restaurace „Lesno“ ve staroboleslavských lesích. Lhota, pošta Dřísy.
Levné letní byty – Sporty – Tanec – Koupání. Tuto reklamní popisku čteme na pohlednici z roku 1937.

Vánoce se slavily ve velké jídelně pro všechny zaměstnance a jejich rodiny. Všichni dostali nějaký dárek, hlavně děti! Jeden rok všechny ženy dostaly ručně šité zimní boty, tzv. „válenky“. To byly filcové vysoké boty. Spodní část byla kožená a po straně pod kolenem byla kožená ozdoba. Boty šil obuvník z Brandýsa, pan Hlas. Někdy na začátku října přijel, aby si změřil nohy všech žen, a já jsem je dostala také. Měla jsem je červeno-bílé. Některé ženské měly hnědo-bílé nebo černo-bílé (podle výběru). Jeden rok jsem od milostpaní dostala kožíšek, také čepici a štucel (rukávník). Ten kožíšek šil pan Drštka, kožešník ze St. Boleslavi...

Před Vánoci se v Lesně peklo vánoční cukroví. Hlavně vanilkové rohlíčky, pracny, linecké slepované a bílkové pusinky... Dlouho před Vánoci se šetřily bílky. Ty se ušlehaly dotuha. Malou lžičkou se na plech dávaly hromádky bílků a sušily se v troubě. Myslím, že se peklo pro všechny rodiny. A také vánočky! Těch se peklo snad 30 ks. U těch měla hlavní slovo milostpaní. Také si na tom náležitě zakládala.

Ted' jsem si uvědomila, že jsem se ještě vůbec nezmínila o manželu milostpaní, o panu Václavíkovi. Já si na něj vůbec nepamatuji. Někdy v roce 1935 hotel Lesno postoupil své ženě Otylce jako odstupné při rozvodu. Mimo Lesna měl ve vlastnictví pozemky, spíše les, který sahal od Lesna až za náš barák. Rozprodal ho na stavební parcely. Naši si právě také dvě parcely od něho koupili...

Když jsem ještě neuměla dobře mluvit, tak jsem říkala milostpaní „hapanini“. Jí se to tak líbilo, že chtěla být „hapanini“, i když jsem už mluvila dobře. Vedle Lesna ve velké vile bydleli Královi. On měl továrnu na plechy a dráty. V malém domku vedle vily (Mrázovi) bylo jejich zahradnictví. Zahradníkem byl František Peprný. Jeho žena Mařenka byla sestřenice mojí mamky. Strejda Peprný zásoboval zeleninou i Lesno. U Králových býval vždycky pes, tak jako v Lesně. Byl to vždy německý ovčák. U Králů se jmenoval Kazan. Pes v Lesně býval také vlčák a jmenoval se Lesan...

Areál Lesna, 30. – 40. léta 20. století.

Pan Pařík. Jmenoval se Zdeněk, ale říkal si Zdenko Pařík. Měl chatu v dnešní Borové ulici až na konci skoro proti obchodu pana Vejdělka. Nikdy nebyl ženatý, ale o ženy nouzi neměl. Ten se celý den stravoval v Lesně a byl také s mým tátou kamarád. A velice dobrý. Když jsem se měla narodit, tak jel na kole do Dřís pro paní Bláhovou – to byla porodní bába...

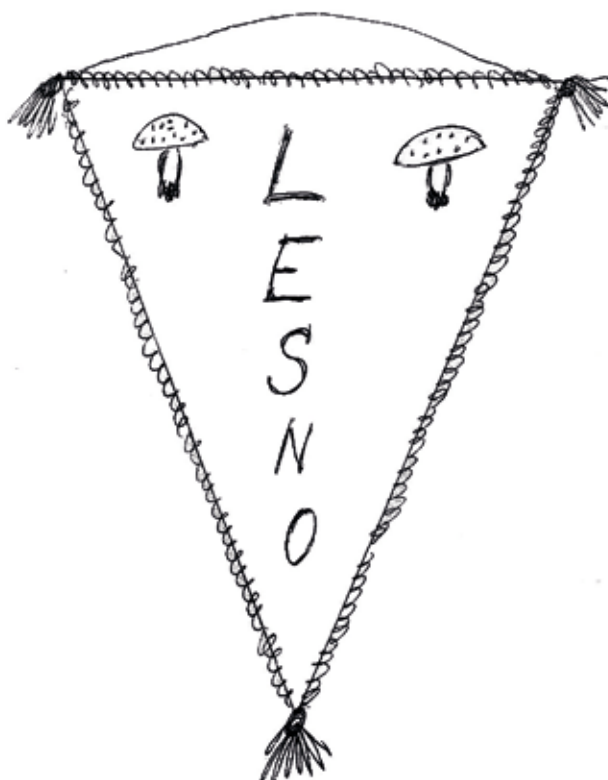
Další podobní „sousedé“ a strážníci byli Kadaníkoví. Pan Kadaník byl bankéř a tady vlastnil vilu vedle Lesna (dnes ji vlastní po rodičích Zdenka Brůhová). Byl vdovec. Měl dceru Evu, která byla asi o tři roky starší než já. Eva měla babičku a chůvu. Ve válce tady bydlela s babičkou a chůvou celou dobu, nejenom v létě, a chodila zde do školy. Když dospěla, tak sem už ani moc nejezdila. Později jsem o ní už nic neslyšela.

Žižkovi. Pan Žižka byl řezník. Nějakou dobu, nevím jak dlouho, měl prodejnu masa v Lesně ve hlavní budově, hned proti vchodu z naší ulice. To si opravdu pamatuju jen velmi mlhavě. Žižkovi měli dvě děti. Blanku, ta byla alespoň o 12 let starší než já a syna Ladislava. Ten byl mladší než Blanka, ale nevím o kolik. Láďovi bylo asi 14 let, když ho jeho otec nešťastnou náhodou zastřelil z brokovnice. Byl za to zavřený a rodina se odstěhovala hned po válce do pohraničí...

Dalším číšníkem v Lesně byl pan Houšteký. Jeho žena Zdenka byla v Lesně zaměstnána právě tak jako moje matka. Ženské dělaly všechno, co bylo potřeba. Když jsem se narodila, Houštekých měli dceru Zdenku asi třináctiletou. Ta mně zachránila život. Když mně byly dva roky, spadla jsem do bazénu. Nikdo tam z dospělých nebyl, jenom Zdenka, a ta mě vylovila...

Na konec jsem si nechala to nejsmutnější. Na začátku padesátých let soudruzi brali všem živnostníkům jejich živnosti, a tak také Lesno zabrali pro stát... Milostpaní Václavíková bydlela ve své chatě, Míla s Jarmilou mohli zůstat v podniku jako zaměstnanci. Nějakou dobu to ještě jako restaurace fungovalo, nevím jak dlouho. Později v objektu zřídili sociální zařízení čili domov důchodců. V roce 1960 nastoupil nový vedoucí, a ten sháněl nové zaměstnance. Domov rozšířili a potřebovali více personálu. Vedoucí, pan Houšteký Karel, byl také za mnou, abych nastoupila jako sanitárka. Já jsem byla těhotná se Zuzkou a nastoupit jsem nemohla. Tak se zaučila moje mamka a byla tam zaměstnaná asi 16 let.

Někdy na sklonku šedesátých let začala být milostpaní dost divná. Trvalo to asi 1 rok. Nakonec se už nevydržela dívat na to, jak se Lesno mění. Jednoho dne v chatě spáchala sebevraždu – oběsila se. Míla s Jarmilou odešli pryč. Odstěhovali se do St. Boleslavi. Mílu jsem už nikdy neviděla. Jarmilu jsem naposledy viděla v roce 1987, když tady byl sjezd Lhot. Já jsem se jí pochlubila svojí vnučkou, tehdy šestiletou Štěpánkou, ona se mně chlubila svou pravnučkou Evičkou. A to je vlastně všechno, co mohu napsat o lidech z Lesna. Bylo mně z toho nějak smutno, ale docela jsem se během psaní uklidnila. Vždyť jsem to psala po chvilkách asi dva měsíce. Ani jsem si nemyslela, že bych si vzpomněla na tolik lidí nebo věcí. Život uplynul jako voda. Byla jsem jedináček, a teď je za mnou spousta dětí, ať už dospělých nebo malých. Zaplať Pán Bůh!"

Náčrt vlajky Lesna rukou D. Gruberové. Vlajku vyrobil otec dotyčné cca ve 40. letech 20. století. Ušita byla ze zeleného sametu, olemována žlutou šňůrou, na rohách střepečky, výška vlajky asi 50 cm.

František Peprný, červen 1949

Karel Houštecký při Štědrém večeru v domově důchodců, prosinec 1963.